

Edebiyat bahçesinden bir meyve...

Vatan Yahut
Silistre
Namik Kemal

TAKDİM

Tarihi ve edebi eserler yazan ve bu yazılarında vatan sevgisini işleyen Namık Kemal, bu özelliği sayesinde Vatan Şairi olarak meşhur olmuştur. Edebiyatın her sahasında mahsuller veren Namık Kemal'in vatan sevgisini en güzel işlediği eseri, tarihî bir dram olan Vatan Yahut Silistre'dir. İlk oynandığında büyük alaka gören çalışma Türk Edebiyat klasikleri arasına girmeyi başarmıştır. Eser, takip eden senelerde Rusça, Almanca, Fransızca, Sırpça ve Arapça başta olmak üzere birçok dile çevrilmiş ve yurt dışında çeşitli yerlerde sahnelenmiştir.

Vatan Yahut Silistre isimli bu eser her seviyeden okuyucunun faydalanabilmesi için kısmi olarak sadeleştirilerek okuyuculara arz edilmiştir. Kimi zaman heyecanlanıp kimi zaman duygulanarak okuyacağınız kahramanlık ve vatanperverlik numunesi kişileri anlatan bu eserle sizleri baş başa bırakıyoruz...

Yasin ÖZKAN

NAMIK KEMAL

21 Aralık 1840'ta Tekirdağ'da doğan Namık Kemal'in asıl adı Mehmed Kemal'dir. Babası, Sultan İkinci Abdülhamid devrinde müneccimbaşı Mustafa Asım Bey'dir. Küçük yaşta annesini kaybedince çocukluğu babasından ziyade dedesi Abdülatif Paşa'nın yanında geçmiştir. Dedesinin memuriyeti sebebiyle çocukluk devresini Rumeli ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde geçirdi. Abdülatif Paşa'nın 1848'de Kütahya kaymakamlığı vazifesinden alınmasıyla İstanbul'a döndüler.

İstanbul'da Beyazıt Rüştüyesine devam etti. Daha sonra Valide Mektebi'ne verildi. Ancak 1853'te dedesinin Kars kaymakamlığına tayin edilmesiyle eğitimine orada devam etti. Özel dersler alarak kendini geliştirdi. Burada müderris Vâizzâde Mehmed Efendi'den tasavvuf ve edebiyat öğrendi. Hocasının da desteğiyle ilk şiir denemelerine burada başladı. Bunların yanında Arapça ve Farsçayı da öğrendi. Kara Veli Ağa'dan binicilik, cirit gibi çeşitli spor dallarında eğitim aldı. 18 yaşına geldiğinde tekrar İstanbul'a döndüler.

İlk memuriyetine 1863'te Bâbîâli Tercüme Odası'nda kâtip olarak başladı. Bu vazifesi sırasında devrin önemli şair ve sanatkârlarıyla tanışma fırsatı buldu. Burada tanıştığı önemli şahsiyetler arasında onu en çok etkileyen Şinasi'ydi. Kendisinin de belirttiği gibi Şinasi onun fikrini siyasete ve içtimai meselelere yöneltti. Yazar artık eski şiir geleneğinden uzaklaşarak cemiyet konuları işlemeğe başladı. Bu zamana kadar Türk şiirinde görülmeyen "hürriyet kavgası" ve "vatan ve millet sevgisi" gibi konular onun şiirlerinde en çok işlediği mevzu oldu. Bu da onun Vatan Şairi olarak anılmasına sebep oldu.

2 Aralık 1888'de Sakız adasında hayatını kaybeden Namık Kemal, daha sonra Gelibolu'ya getirilip Bolayır'da Şehzade Gazi Süleyman Paşa'nın türbesinin yanına defnedildi. Kısa hayatına birçok eser sığdırdı ve başta tiyatro olmak üzere şiir, eleştiri, mektup, makale ve roman gibi edebiyatın çeşitli sahalarında eserler kaleme aldı.

Eserleri:

Oyun: Vatan Yahut Silistre, Zavallı Çocuk, Akif Bey, Celaleddin Harzemşah, Kara Bela.

Roman: İntibah, Cezmi.

Eleştiri: Tahrib-i Harâbât, Takip, Renan Müdafaanamesi, İrfan Paşa'ya Mektup, Mukaddeme-i Celal.

Tarih: Bârika-i Zafer, Evrâk-ı Perişan, Kanije, Silistre Muhasarası, Osmanlı Tarihi, Büyük İslâm Tarihi, Rüya, Namık Kemal'in Mektupları.

VATAN YAHUT SİLİSTRE

Namık Kemal'in *Vatan Yahut Silistre*'si Türk Edebiyat tarihinde romantik tarzda yazılan ilk tiyatro eserdir. Yazar bu eserinde, düşüncelerini halka aktarmayı ve toplumu yönlendirmeyi amaçlamıştır. Tiyatro türünü de bu amacına ulaşmada kullanacağı vasıtaların başında görmüştür.

Yazarın sağlığında sahnelenişini gördüğü tek oyunu olan bu eser, ilk kez 1 Nisan 1873 tarihinde Gedikpaşa'da Güllü Agop Tiyatrosu'nda sahnelendi. Eserin sahnelenmesinden sonra izleyicilerin heyecana gelecek çıkardıkları hadiseler, yazarın Magosa'ya sürülmesine sebep oldu. Piyes, konusundaki basitliğe rağmen çok sevilmiş, Avrupa'da da ilgi uyandırmış, ilk temsilinin üzerinden üç yıl bile geçmeden birçok dile tercüme edilmiştir. Bu eser aynı zamanda onun kişiliğinin sembolü haline gelmiş, kendisinin Vatan Şairi diye anılmasına sebep olmuştur. Vatanperverlik ve kahramanlık duygularını işleyen eser, doğurduğu ilgi dolayısıyla, başka yazarlarda da tiyatro eseri kaleme alma hevesini uyandırmıştır.

Dört perdelik bir oyun olan eserin konusu 1853-1856 Kırım Savaşı sırasında geçer. Çok kalabalık bir Rus ordusu tarafından Silistre Kalesi kuşatılmıştır. Eserde Silistre Kalesi'nin müdafaası için Türk askerinin gösterdiği fedakârlık ve kahramanlık anlatılır. Burada yazarın asıl vermek istediği, vatana sahip çıkmak, vatani sevmek ve vatan uğrunda mücadele etmektir. Eserde, Silistre Kalesi'ne yardıma koşan gönüllüler ve

bunlardan İslâm Bey ile Zekiye'nin aşkı da anlatılmaktadır.

Birinci perdede, Zekiye'nin İslâm Bey'le ilk defa görüşmesi ve ona meyli anlatılır. Daha sonra İslâm Bey Silistre'ye giden gönüllü askerlerden olmaya karar verir ve Zekiye de gizlice onun peşine düşer.

İkinci perdede, İslâm Bey ve gönüllüler artık Silistre'dedir. Zekiye de bunların arasındadır. Cephe çatışma bütün şiddetiyle devam etmektedir. Her geçen gün ölüm tehlikesi biraz daha arttığından Albay Sıdkı Bey durumun ciddi olduğunu ve evine dönmek isteyenlerin gidebileceğini söyler. Ancak askerler cepheye gönüllü olarak geldiklerini ve aynı şekilde vatan için ölmeye de gönüllü olduklarını ve cepheye son ana kadar savaşmak istediklerini dile getirirler. Çatışma esnasında İslâm Bey yaralanır.

Üçüncü perdede, İslâm Bey, Zekiye'nin refakatinde iyileşmiş ve ayağa kalkmıştır. Zekiye'yi erkek kıyafetinde olduğu halde tanımıştır. Bu arada savaş iyice şiddetlenmiştir. Düşmanın kaleyi ele geçirmesine ramak kalmışken Albay Sıdkı Bey'in aklına bir plan gelir. Plan, düşmanın cephaneliğini patlatmak olup son derece risklidir. Gönüllü aranır, ilk gönüllü İslâm Bey'dir. Ardından Zekiye ve daha sonra Abdullah Çavuş da bunlara katılır. Zekiye burada Sıdkı Bey'in dikkatini çekmiş, ona mezardaki oğlunu hatırlatmıştır.

Dördüncü ve son perdede ise, aradan günler geçtiği halde cephaneliği patlatmaya gidenlerden bir haber alınamamıştır. Sıdkı Bey son derece endişelidir.

Onları gönderdiğine bin kere pişmandır. Ancak tam bunları düşündüğü sırada Abdullah Çavuş, İslâm Bey ve Zekiye vazifeyi başardıklarını müjdelerler. Sıdkı Bey, bu müjdeyle beraber Zekiye'nin kendi kızı olduğunu da öğrenir. İslâm Bey'i de kendine damat olarak kabul eder. O sırada cephaneliği havaya uçan düşman askerlerinin tamamen çekilmeye başladığı görülür ve hep bir ağızdan "Padişahım çok yaşa!", "Padişahım çok yaşa!" sesleriyle perde kapanır.

KİŞİLER

ZEKİYE HANIM

HANİFE HANIM

İSLÂM BEY (Gönüllü Subay)

AHMED SIDKI BEY (Albay)

RÜSTEM BEY (Yarbay)

ABDULLAH (Albay'ın çavuşu)

BİR YARBAY

BİR BİNBAŞI

BİRİNCİ SUBAY

İKİNCİ SUBAY

ÜÇÜNCÜ SUBAY

ERLER

GÖNÜLLÜLER